

Облік і оподаткування

УДК 657.1:658(075.8)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16692416>

**Організаційно-методичні аспекти удосконалення бухгалтерської системи
і внутрішнього контролю для цілей управління операційною діяльністю
торгівельних підприємств**

Яремко Ігор Йосафатович

доктор економічних наук, професор кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3556-0609>

Прийнято: 13.07.2025 | Опубліковано: 23.07.2025

***Анотація.** Управління торгівельним підприємством здійснюється в умовах швидких змін та недостатньо прогнозованого економічного середовища, а тому система управління потребує оперативної та різнобічної інформаційної підтримки. Потреба розвитку організаційно-методичних засад бухгалтерської системи і внутрішнього контролю стає очевидною, оскільки в межах цих систем формується базова інформація для управління операційною діяльністю торгівельного підприємства. **Метою** статті є обґрунтування доцільних напрямів вироблення адаптивних організаційних й методичних засад бухгалтерської та контрольної систем, які б забезпечили формування в межах цих управлінських інструментів масив більш деталізованої інформації про основні об'єкти торгівельної діяльності. **Методи.** Методологічна основа дослідження спирається на методи порівняльного та нормативно-правового аналізу у сфері регулювання бухгалтерського обліку з використанням аналітичного підходу до сучасних параметрів інформації для управлінських*

цілей. Використання логіко-аналітичного методу та деяких елементів емпіричного аналізу дало змогу здійснити теоретичне узагальнення і сформулювати напрямки удосконалення організаційно-методичних засад бухгалтерської системи і внутрішнього контролю. **Результати.** Розвиток організаційно-методичних засад обліку і контролю досліджено з погляду на їх розширені інформаційні функції при управлінні підприємствами галузі, що забезпечує належний рівень деталізації облікової та контрольної інформації про джерела походження операційних доходів, структуру витрат та отриманих фінансових результатів за операціями товарообороту. Тому пропозиції стосуються доцільності відкриття субрахунків та рахунків третього порядку стосовно деталізації в обліковій системі інформації про доходи і витрати від реалізації товарів за формами продажів. Критично оцінена існуюча методика обліку торгових націнок і знижок в контексті сучасної практики продажу товарів і з погляду на управлінські інформаційні запити. Фіксацію в обліковій системі наданих торгових знижок покупцям доцільно відображати на субрахунках третього порядку. **Висновки.** Матеріалами статті обґрунтовано, що за рахунок удосконаленого методичного арсеналу можна досягти вищого рівня оперативності та деталізації бухгалтерських даних та дієвості внутрішньо контролю в системі операційного менеджменту підприємств торгівлі. Практична значущість результатів дослідження полягає у формуванні концептуальних орієнтирів для удосконалення бухгалтерської і контрольної інформації, що створить можливості управлінській системі в операційному режимі відслідковувати обсяги доходів, контролювати раціональність й доцільність витрат та аналізувати рентабельність продажів.

Ключові слова: торговельне підприємство, операційна діяльність, менеджмент, облік, внутрішній контроль, інформаційна функція.

Organizational and methodological aspects of improving the accounting system and internal control for the purposes of management of the operational activities of commercial enterprises

Ihor Yaremko

Doctor of Economics, Professor of the Department of Accounting and Analysis,
Lviv Polytechnic National University,
Lviv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-3556-0609>

***Abstract.** Management of a commercial enterprise is carried out in conditions of rapid change and insufficiently predictable economic environment, and therefore the management system requires operational and versatile information support. The need to develop organizational and methodological principles of the accounting system and internal control becomes obvious, since basic information for managing the operational activities of a commercial enterprise is formed within these systems. **The purpose** of the article is to substantiate the appropriate directions for developing adaptive organizational and methodological principles of accounting and control systems, which would ensure the formation within the framework of these management tools of an array of more detailed information about the main objects of commercial activity. **Methods.** The methodological basis of the study is based on the methods of comparative and regulatory analysis in the field of accounting regulation using an analytical approach to modern parameters of information for management purposes. The use of the logical-analytical method and some elements of empirical analysis made it possible to carry out a theoretical generalization and formulate directions for improving the organizational and methodological foundations of the accounting system and internal control. **Results.** The development of organizational and methodological principles of accounting and control is studied from the point of view of their expanded information functions in the management of enterprises of the*

*industry, which ensures the appropriate level of detailing of accounting and control information on the sources of origin of operating income, the structure of expenses and the obtained financial results on the transactions of commodity turnover. Therefore, the proposals concern the expediency of opening sub-accounts and third-order accounts regarding the detailing in the accounting system of information on income and expenses from the sale of goods by forms of sales. The existing methodology for accounting for trade margins and discounts is critically assessed in the context of modern practice of selling goods and from the point of view of management information requests. It is advisable to reflect the recording in the accounting system of trade discounts provided to buyers on third-order sub-accounts. **Conclusions.** The materials of the article substantiate that due to the improved methodological arsenal it is possible to achieve a higher level of efficiency and detailing of accounting data and the effectiveness of internal control in the operational management system of trade enterprises. The practical significance of the research results lies in the formation of conceptual guidelines for improving accounting and control information, which will create opportunities for the management system in the operational mode to track revenue volumes, control the rationality and expediency of expenses and analyze the profitability of sales.*

Keywords: *trading enterprise, operational activity, management, accounting, internal control, information function.*

Постановка проблеми. Використовуваний в сучасних системах операційного менеджменту торговельного підприємства інформаційний інструментарій, в т. ч. і системи обліку та внутрішньо господарського контролю, потребує корекції відповідної управлінським запитам. Підвищення управлінських функцій облікових і контрольних систем розглядається з позиції формування ними своєчасної й більш деталізованої інформації про торговельні процеси, а також їх відповідної диспозиції в управлінській інформаційній системі підприємства торгівлі [1].

Побудова раціональної системи інформаційного забезпечення управління торговельними підприємствами набула особливої актуальності в умовах економічної нестабільності та невизначеності вітчизняного суспільно-економічного середовища. Про існуючі проблеми свідчать і результати дослідження практики внутрішнього аудиту і внутрішнього контролю в Україні [2]. У працях науковців доведено, що «застосування удосконалених й науково обґрунтованих форм та методів системи внутрішнього контролю матиме позитивний вплив на результати діяльності торговельної мережі» [3], а його розширена версія характеризується «вагомим інструментарієм підтримки основних функцій управління» [4]. Актуальність досліджень за розглядуваним у статті спрямуванням обґрунтовується тим, що створення відповідної до реальних економічних умов системи інформаційно-комунікаційного забезпечення на торговельному підприємстві об'єктивно посилює ефективність його управлінської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях вітчизняних і зарубіжних науковців різнобічно досліджується дієвість використовуваних бухгалтерських інформаційних ресурсів і результатів внутрішнього контролю в управлінні торговельними підприємствами. Удосконалення методики бухгалтерського обліку і контролю руху товарів стали предметом дисертаційного дослідження О. Г. Дроздової [5]. У своїй монографії Н. Б. Кащена, Н. М. Носач та Г.Л. Чміль запропонували методичні та практичні рекомендації розвитку теоретичних засад обліку реалізації товарів з акцентом на диспозицію цього та інших управлінських інструментів в інформаційній системі управління підприємством торгівлі [1].

Система внутрішнього контролю в академічних викладах за цим спрямуванням розглядається як розширена версія традиційно використовуваного цього управлінського інструментарію в контексті зі «сферою бухгалтерського обліку як основного інформаційного джерела підтримки управлінських рішень» [6]. У працях науковців, як наприклад М. В. Тарасюк,

більш розширені функції господарського контролю розглядаються з позиції, що на підприємствах мережевої торгівлі він «виступає одним з вагомих інструментів підтримки основних функцій у системній інтеграції різних аспектів управління» [4]. У своїй роботі В. П. Пантелеєв запропонував адаптивну для вітчизняної практики концепцію внутрішнього контролю з використанням в ній відповідної до реальних умов методології та організаційних підходів [7]. В публікації С.В.Бардаш та С.С. Бардаш запропоновано підходи до удосконалення самої парадигми внутрішнього контролю [8].

У тематичній статті О. С. Пристемського та А. Ж. Сакун стверджується, що «контроль за товарними операціями є невід'ємною складовою процесу управління торговельним підприємством й від того наскільки ефективно здійснюватиметься цей процес значною мірою залежать ключові показники діяльності підприємства [9]. Тому в дослідженнях, як наприклад Л.Г. Медвідь і Д.О. Харинович-Яворської, пропонуються різні підходи й організаційно-методичні аспекти побудови внутрішнього контролю на торговельних підприємствах, адекватні сучасному конкурентному середовищу [10]. В дослідженні І. Копчикової сформульовані напрями «вдосконалення методичного підходу до внутрішнього контролю товарних втрат торговельних мереж з розробленням відповідної для таких цілей структурно-логічної схеми побудови внутрішнього контролю» [11].

У різнопланових дослідженнях за цією тематикою основний акцент спрямовується на організацію більш деталізованого обліку та розширення функцій контролю за центрами відповідальності (структурними підрозділами), а також виокремлюється питання автоматизації контролю та цифровізації облікових процесів як факторів посилення адаптивності інформаційного базису для менеджменту підприємства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Динамічна зміна умов ведення торговельного бізнесу потребує вироблення адекватних до управлінських запитів інформаційних масивів, що залишається невирішеною

проблемою стосовно підсистем обліку і внутрішнього контролю. Проблемним питанням і надалі залишається розробка дієвих на практиці механізмів сегрегації облікових і контрольних даних в управлінські інформаційні системи підприємств торговельної галузі. Крім недостатнього рівня деталізації даних в цих системи, невирішеними залишаються питання дотримання принципу відповідності доходів і витрат, які за існуючих підходів до визнання цих об'єктів не досить чітко розкривають дохідність окремих процесів реалізації товарів. Невирішеним залишається питання формулювання узгодженої для торговельної галузі класифікації витрат і доходів, яка б сприяла введення у бухгалтерську практику формалізованої системи аналітичних рахунків.

Формулювання цілей статті (постановка проблеми). Метою статті є пропонування напрямів побудови адаптивних організаційних й методичних засад бухгалтерської та контрольної систем, які забезпечать надання цим управлінським інструментарієм операційному менеджменту більш деталізовану інформацію про основні об'єкти торговельної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростання конкуренції на торговельних ринках, перманентна зміна асортиментного складу товарів й нові форми торгівлі потребують нового масиву інформаційної підтримки управлінських систем. Управління вітчизняними торговельними підприємствами здійснюється в координатах глобальної економічної турбулентності, посиленої впливом воєнного стану, потребуючи більш оперативної та деталізованої облікової інформації про структуру доходів і витрат від реалізації товарів.

Для українських реалій необхідними стають і розширені функції внутрішньогосподарського контролю, в т. ч. і для об'єктивного відображення в обліку майнових і фінансових втрат, завданих руйнівними бойовими діями і втраченими вигодами у сфері договірних зобов'язань. З погляду на невизначеність в оглядовому періоді вітчизняного соціально-економічного середовища доцільним стає впровадження концепції контролю на основі ризик-

орієнтованого підходу. Наведені напрямки удосконалення розглядуваного інформаційного інструментарію потребують впровадження у практику затратних цифрових технологій. Новітні технології забезпечують як безпосередньо гнучкість систем обліку та контролю, так і їхній вплив на розширення масиву даних загальної управлінської інформаційної системи. Попри те, фінансові можливості вітчизняних торговельних підприємств не завжди дозволяють впровадження підприємством вартісного програмного забезпечення.

Ефективність і раціональність управління товарним оборотом завжди оцінюється за досягнутими критеріями рентабельності та швидкості обігу вкладеного капіталу. Організація та безпосереднє управління товарооборотом ґрунтується на результатах аналізу всього спектру торговельних операцій, який в основному спирається на формалізовану облікову і контрольну інформацію. На такій інформаційній основі управлінською системою розробляються економічні та організаційні заходи, спрямовані на досягнення максимально досяжних оптимальних обсягів та номенклатурного складу на всіх стадіях товарообігу, мінімізуючи відволікання оборотного капіталу в надмірні товарні запаси.

Організація обліку доходів і витрат за всіма процесами придбання і реалізації товарів на вітчизняних підприємствах торгівлі вибудовується на основі регулятивних положень (національна стандартизація у сфері обліку і звітності) й імперативних приписів Податкового кодексу України. При цьому загальна бухгалтерська методика може бути скоригована внутрішніми регламентами підприємства (наприклад, вибір альтернатив стандартів, облікова політика). Інформація про доходи і витрати за всіма торговельними операціями і визначення в бухгалтерському обліку фінансових результатів підприємства формується в розрізі аналітичних рахунків.

Внаслідок об'єктивного фактору тісних євроінтеграційних відносин вітчизняних підприємств при веденні торговельної діяльності виникає необхідність і урахування вимог міжнародних стандартів для обліково-звітному

відображення інформації про реалізацію товарів. Тут мова насамперед йде про МСФЗ 15 «Виручка по договорах з покупцями» [12], у якому наведено положення стосовно визнання обсягів виторгу. В цьому стандарті також передбачено алгоритм послідовної реалізації дій з визначення ціни операції за договором та пропонуються методичні підходи до розподілу ціни операції в момент виконання підприємством зобов'язань.

Внутрішній господарський контроль на вітчизняних підприємствах торгівельної галузі переважно охоплює перевірки наявності товарів, повноту їх обліку та стан розрахунків із постачальниками і покупцями. На великих торгівельних організаціях функції господарського контролю розширюються процедурами порівняння рівня прибутків і витрат (доходності) за окремими групами товарів чи структурними підрозділами. У теорії і на практиці дотримується погляд, що добре налагоджена система контрольних перевірок на підприємствах торгівлі сприяє удосконаленню облікового процесу. Це стосується відображення в обліку сум результатів інвентаризації наявності товарів, вартісного виразу їх переоцінки, а також доцільності використання бухгалтерією тих чи тих облікових методів придбаних товарів та їх списання.

Досвід ефективних і конкурентних у торгівельній сфері компаній свідчить про практичну дієвість введення певного виду інтегрованих підходів до побудови облікової та контрольної систем. На практиці такий підхід спирається на положення міжнародних стандартів внутрішнього контролю та цифрової трансформації облікових процесів. Йдеться про стандарт Міжнародної федерації бухгалтерів МСА 315, який за своєю концептуальною основою спрямований на забезпечення задовільного рівня впевненості щодо досягнення задекларованих цілей суб'єктом господарювання. Реалізація таких цілей здійснюється за допомогою удосконалених інформаційних інструментів [13], які, як показує практика, сприяють підвищенню достовірності фінансового звітування стосовно ефективності функціонування господарського утворення. Цей стандарт також достатньо конкретизовано регламентує і диспозицію внутрішнього контролю

суб'єкта господарювання з виділенням середовища його функціонування, а також організацію моніторингу заходів контролю.

Підприємства торговельної галузі різняться специфікою і характером ведення своєї діяльності, проте їхня публічна інформація у звітності є стандартно структурованою («Звіт про сукупний дохід (фінансовий результат)»). Наведені у звітних формах дані про доходи та витрати (витрати на собівартість реалізації товарів) формується відповідно до принципів бухгалтерського обліку за критеріями їх визнання. Для управлінських цілей дедалі вищої значимості набуває більш поглиблена і деталізована інформація про ці об'єкти, яка в бухгалтерській системі традиційно забезпечується організацією на підприємстві управлінського обліку і на його основі оперативної звітності.

Система управлінського обліку за своєю сутністю і змістом є суто індивідуальною та специфічною на конкретному торгівельному підприємстві, функціонуючи безпосередньо як інформаційна база управління [14]. Інформаційні потоки цієї бухгалтерської підсистеми безперечно забезпечують як вищий рівень деталізації, так і більш оперативні дані щодо результатів діяльності структурних підрозділів (центрів витрат і відповідальності). Рационально побудована на конкретному підприємстві система управлінського обліку дозволяє управлінському апарату розширити і поглибити параметри аналізу стосовно ефективності діяльності підприємства загалом і окремих видів торгівельних операцій. На такому інформаційному базисі появляються можливості посилити раціональність управлінських рішень й організувати ціле орієнтований контроль за їх виконанням. Проблематика тут пов'язується зі специфікою побудови цієї облікової підсистеми на конкретному підприємстві, оскільки кожна із торгівельних організацій має свої особливості ведення бізнесу. Відсутністю регламентованих з боку профільних державних інституцій положень щодо організації господарського (управлінського) обліку не сприяє виробленню узгоджених на теоретичному рівні підходів до формалізації інформації в межах цієї інформаційної системи.

Стандартизована бухгалтерська методика (фінансовий облік) процедури введення в облікову систему інформації про здійснені операції з кругообігу товарів ґрунтується на занесенні даних на рахунки 281 «Товари на складі» та 282 «Товари в торгівлі», відображаючи їх рух як за вартістю придбання, так і ціною продажу. При застосуванні методу відокремленого обліку націнки на товари бухгалтерські дані збираються на рахунку 285 «Торгова націнка», відображаючи сумарно обчислену величину торгових націнок за певний період. Інформація про доходи узагальнюється на окремому рахунку 70 «Доходи від реалізації» з додатковим відкриттям -рахунку 702 «Дохід від реалізації товарів». Операційні витрати синтезуються на рахунку 93 «Витрати на збут», а сума уцінки товарів (втрата вартості) відображається на рахунку 946 «Витрати від знецінення запасів». Встановлення величини фінансових результатів є по суті арифметичним виразом зафіксованих на бухгалтерських рахунках даних про доходи і витрати.

Удосконалення бухгалтерської методики спрямовується на отримання в обліково-звітній системі більш деталізованих даних про фінансово- господарські операції з кругообігу товарів і пов'язаних з ним доходами та витратами. При формулюванні напрямів розвитку бухгалтерської методики слід виходити як з позицій положень НП(С)БО 15 «Дохід» і НП(С)БО 16 «Витрати», так і з урахуванням управлінських інформаційних запитів. Традиційна методика обліку все ж дозволяє отримувати достатньо формалізовану узагальнюючу інформацію про результати торговельних процесів. За існуючої бухгалтерської стандартизації наводиться й синтезована інформація про джерела одержаного доходу, сумарну собівартість реалізованих товарів, витрати на збут та отримані суми торгової надбавки (націнки) на реалізовані товари. В тематичних розробках відзначається, що на основі вдалої адаптації плану рахунків бухгалтерського обліку (введення субрахунків та аналітичних рахунків) бухгалтерські служби торговельного підприємства можуть отримувати більш деталізовані дані про об'єкти і процеси (необхідні управлінські інформаційні ресурси).

Пропоновані в тематичних розробках шляхи розвитку облікової методики мають дещо відмінний характер, але в більшості випадках формуються на основі реально впроваджених у практику форм і видів реалізації товарів. Тому пропозиції науковців стосуються доцільності відкриття рахунків третього порядку. Аргументованими виступають пропозиції про необхідність відкриття рахунків 7022 «Дохід від реалізації товарів через мережу Інтернет», 70212 «Дохід від реалізації товарів через картку дисконту» та 70213 «Дохід від реалізації товарів зі знижками». Напрями розвитку методичного арсеналу для відображення в бухгалтерській системі витрат торговельного підприємства також пов'язуються з деталізацією даних про їх структуру в розрізі видів торговельної діяльності. Деталізацію даних рахунка 902 «Собівартість реалізованих товарів» пропонується здійснювати введенням рахунків 902.2 «Собівартість реалізованих товарів через мережу Інтернет», а витрати на збут деталізувати шляхом відкриття рахунка 932 «Витрати на збут через мережу Інтернет».

В управлінні продажами значної питомої ваги набуває реалізація товарів зі знижками, за дисконтними картками чи у формі продажу акційних товарів. Для оцінки ефективності торговельних операцій з наданням покупцям знижок та розроблення подальшої політики реалізації товарів необхідною стає відповідна інформація. Надані в момент реалізації товарів торгові знижки відображаються на рахунку 285 «Торгова націнка», проте науковцями ведуться диспути щодо відповідності цієї бухгалтерської методики сучасній практиці продажу товарів. Введення в бухгалтерську систему даних про торговельні знижки після фактів визнання сум реалізації або в момент реалізації товарів, а тому конкретна методика повинна бути зафіксована в обліковій політиці підприємства.

У робочому плані рахунків рекомендується додати аналітичні рахунки 70411 «Торгові знижки на обсяг закупівель», 70412 «Торгові знижки за своєчасність платежу» та ін. варіанти. В Плані рахунків не передбачено конкретно вираженого синтетичного рахунка (субрахунку), а надані покупцям

знижки фіксуються на субрахунку 285 «Торгова націнка». З погляду на управлінські інформаційні запити такого розрізу бухгалтерські дані вважаються недостатніми для визначення ефективності продажів товарів в залежності від обраної системи знижок.

Фіксацію в обліковій системі наданих торгових знижок покупцям доцільно відображати на субрахунках третього порядку (7043 «Знижки (націнки) в момент продажу» і 7044 «Знижки, використані після продажу товарів»). Для узагальнення облікової інформації про суму торгових знижок, наданих покупцям після реалізації товарів пропонується й методика з використанням субрахунку 7042 «Сума знижок, наданих покупцям» [15, с.118]. чи шляхом відкриття субрахунку 293 «Торгова знижка» [16, с.141], Відповідно й списання цих сум доцільно здійснювати або як зменшення торгової націнки чи шляхом відображення цих сум за дебетом рахунка 704 «Вирахування з доходу. За такою бухгалтерською методикою появляється можливість отримання інформації про суму наданих торгових знижок в момент реалізації товарів та після реалізації товарів в розрізі їх видів та каналів реалізації товарів.

На торговельних підприємствах національної економіки доцільним напрямком розвитку внутрішнього контролю вважається такий, за яким цей вид діяльності поряд з перевітками наявності і стану товарних запасів і розрахунків, спрямовується на посилення управлінських функцій. Тобто йдеться про те, що розширені функції контролю реально забезпечують можливості менеджменту вживати дієві запобіжні заходи для попередження можливих втрат на торгівельному підприємстві. Зміст і параметри впроваджуваного на підприємствах галузі внутрішнього контролю в умовах невизначеності зовнішнього середовища загалом й торгівельної сфери зокрема передусім слід розглядати з погляду на можливості проведення перевірки очікуваних закупівельних операцій та продажів товарів (превентивний контроль).

Акцентуацію служби внутрішнього контролю в реальних умовах торгівлі товарами слід зміщувати на попередній контроль, а функції цього виду

діяльності формулювати як управлінського інструментального засобу, спрямованого на запобігання втратам капіталу і забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства. Потреба організації «повноцінного» контролю з точки зору потреб операційного менеджменту стає необхідною на тих торговельних підприємствах, які становлять публічний інтерес і характеризуються ускладненою оргструктурою (філіали і дочірні компанії).

Організація деталізованого й оперативного обліку та контролю операцій та процесів з придбання і реалізації товарів, в т. ч. і в розрізі центрів відповідальності споріднено з формуванням великих масивів управлінської інформації, що вимагає впровадження у практику відповідних для таких цілей інформаційних технологій. Сучасні програмні продукти об'єктивно сприяють більш ефективному виконанню прикладних обліково-аналітичних функцій. Бухгалтерські та контрольні служби вітчизняних підприємств торгівлі найчастіше використовують такі комп'ютерні програми як «Парус-Підприємство 7» та «Master:Бухгалтерія». Використовується і таке програмне забезпечення як «A5 Бухгалтерія», «ULTRA», «Торгсофт», «ABM Retail» та «BOOKKEEPER».

В оприлюднених оглядах щодо доцільності впровадження і практичної дієвості доступних програмних продуктів наводяться оцінки їх функціональних можливостей й передумов їх впровадження. Більшість з них вважаються такими, що не задовольняють у повному обсязі управлінські запити і мають обмежені можливості виконання суто облікових і контрольних функцій. Вважається, що забезпечити процеси формування необхідної для управлінських цілей інформації на підприємствах торгівлі можна шляхом використання програми Microsoft Dynamics NAV. Цей програмний продукт вважається таким, що дозволяє вести бухгалтерський і управлінський облік в розрізі процесів і ресурсів торговельного підприємства з використанням модуля «Продаж товарів та послуг».

Висновки. Проведеним дослідженням доведено, що впровадження у практику адаптивної і дієвої в українських умовах концепції і механізмів

менеджменту операційної діяльності торговельних організацій потребує нового формату інформаційної підтримки. Удосконалення методичного арсеналу обліку й внутрішньому контролю слід розглядати під кутом зору їх більш об'ємних інформаційних функцій в системі операційного менеджменту підприємств торговельної сфери. Процеси удосконалення розглядуваних методичних підходів спрямовуються на забезпечення деталізації інформації операційної діяльності, що дасть змогу менеджменту здійснювати комплексну оцінку щодо шляхів отримання доходів та раціональності понесених витрат в процесах кругообігу товарів. При цьому інформаційні параметри цих управлінських інструментів повинні бути прийнятними для їх інтеграції у єдину інформаційно-управлінську систему.

Перспективним напрямом подальших досліджень повинно стати вирішування існуючої проблематики синхронізації основних елементів облікового та контрольного процесів в загальній інформаційній системі управління підприємством торгівлі.

Список використаних джерел

1. Кащена Н. Б., Носач Н. М., Чміль Г. Л. Інформаційне забезпечення управління реалізацією товарів в підприємствах торгівлі: обліково-аналітичний аспект: монографія. Харків: ФОП Іванченко І. С., 2022. 258 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/56848> (дата звернення 01.07.2025).

2. Дослідження практики внутрішнього аудиту і внутрішнього контролю в Україні: опитування українських компаній і банків про стан внутрішнього аудиту та внутрішнього контролю / Звіт Міжнародної фінансової корпорації URL: <http://www.ey.com/UA/uk/Home> (дата звернення 01.07.2025).

3. Назарова К. О. Аудит: еволюція, потенціал, ефективність. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 464 с. DOI: <https://doi.org/10.31617/m.knute.2015-560>.

4. Тарасюк М. В. Контролінг в управлінні торговельними мережами: теорія, методологія, практика : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010.

548 с. ISBN 978-966-629-437-4.

5. Дроздова О. Г. Бухгалтерський облік і контроль руху товарів: організація і методика : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Житомир, 2013. 189 с. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/991> (дата звернення 01.07.2025).

6. Замула І. В., Танасієва М.М. Внутрішній контроль : навч. посіб. Чернівці : Технодрук, 2021. 336 с. ISBN 978-617-7611-97-3.

7. Пантелеев В.П. Концепція внутрішньогосподарського контролю діяльності підприємств: методологія, організація, розвиток: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2009. – 40 с. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua>irbis_nbuv>cgiirbis_64 (дата звернення 01.07.2025).

8. Бардаш С. В., Бардаш С. С. Причини та зміст удосконалення парадигми внутрішнього контролю. *European Cooperation*. 2015. Вип. № 5. С. 35-46. URL: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1391/1/WE_Journal_55-2015 (дата звернення 01.07.2025).

9. Пристемський О.С., Сакун А.Ж. Теоретико-методологічні аспекти обліку товарних операцій на підприємствах торгівлі. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. №1(Вип.47). С. 164-175.

10. Медвідь Л.Г., Харинович-Яворська Д.О. Організаційно-методичні аспекти внутрішнього контролю діяльності торговельних підприємств у конкурентному середовищі. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_11_45.

11. Копчикова І. Внутрішній контроль у системі управління товарними втратами. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 5. С. 130–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2018_5_11 (дата звернення 01.07.2025).

12. IFRS 15. Revenue from Contracts with Customers. URL: <http://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs15> (дата звернення 01.07.2025).

13. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого

надання впевненості та супутніх послуг: Видання 2018 р. Частина 1. ІФАС (МФБ). – 1492 с.

14. Сакун А., Пристемський О. Аргументування ролі облікової політики як системоутворюючого інструменту в бухгалтерському просторі підприємництва. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2023. №30 (143). С. 80–90. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2023.009/>

15. Кулинич М. Методичні підходи в обліковому відображенні торговельних знижок. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 5. Т. 1. С. 114–120.

16. Басіста І. А. Торгова націнка та торгова знижка як складові формування продажної ціни товарів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 17 (2). С. 139–142. https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18805/1/%d0%91%d0%b0%d1%81%d1%8b%d1%81%d1%82%d0%b0_2016.pdf (дата звернення 01.07.2025).